

13/
10
81

'T SCHORRE

KONTAKTBLAD VAN DE HEEMKUNDIGE KRING STONE

4° JAARGANG DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT Nr. 3

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
VANDEWALLE PAUL
ALBATROSSTRAAT, 15,
8400 OOSTENDE

ADRES: Bibliotheek:

BAKKERij - BANKETBAKKERij

Cappon G.

- SPECIALITEIT:
- BRUIN REGIEMBROOD
 - OVENKOEKEN
 - ROGGEBROODJES

NIEUWE DOKSTRAAT, 15 - OOSTENDE TEL: 70.50.28

INHOUD

Voorwoord	P. Vandewalle
Oude gebruiken	A. Devos
Zieltjesavond	
Halfweg ter duinen en ter zee	R. Fockedeij
Inboedel Sint Anna kerk	L. Devlam
Tentoonstelling Steense schilders	
Bedenkingen bij een oude steen	F. Verkempinc
De kerk van Steene - dorp	F. Verkempinc

Samenstelling :

An Vanparys
William Lievens
Roland Defever

VOORWOORD

Met het vallen van de bladeren begint onze Heemkring gewoonlijk aan haar herfstactiviteiten. Alvorens we die uit de doeken doen, willen wij toch even terugblikken op de voorbije maanden.

Op zondag 31 mei 1961 hielden wij ter gelegenheid van de jaarlijkse paardenzegening en van de feestten bij het honderdjarig bestaan van de school, een rommelmarkt. Heel wat amateur-verkopers en zelfs beroepsverkopers boden er nuun meest uiteenlopende zaken aan. He zeer mooie weer zorgde ervoor dat heel wat bezoekers de verschillende standplaatsen aandeden. We mogen tevreden zijn over het succes van deze eerste rommelmarkt. Wij hopen dan ook volgend jaar weer van de partij te kunnen zijn.

Na heel wat moeilijkheden konden wij op woensdag 5 augustus voor de eerste maal een schorretocht organiseren. Voor de gelegenheid besteeg ons bestuur, moedig bijgestaan door de schepenen Bourgois en Felix, de oude voederswagen en dank zij de trekkracht van een twintigjaar oude merrie en de kundige leiding van voorman Gaston Degrote mochten wij een onvergetelijke tocht door het schorre maken. Op de daaropvolgende woensdagen werden deze tochten hernomen voor de toeristen en ook hier mogen wij ons verheugen in een grote belangstelling voor deze tochten. Hierbij mogen we zeker niet vergeten dat Fleuris Zutterman en André Bogaert ons hierbij geholpen hebben, terwijl Hugo van het Vossenhol ervoor zorgde dat de begeleiders niet van de dorst onkwamen. Wij willen hier ook oprecht de heren Rommel en Sanders danken die de wagen en het paard ter beschikking stelden. Volgende zomer worden deze tochten hernomen tijdens de maanden juli en augustus, iedere woensdag en zaterdag, en bij voldoende belangstelling ook op de zondag. Ook kunnen op aanvraag extra-tochten ingelegd worden. Elk zegge het voort.

Op de avondmarkt van Stone op 23 augustus was onze heemkring eveneens met een dubbele stand vertegenwoordigd, enerzijds hield onze vriend Robert Decrop een stand open die de Heemkring aan het ruime publiek moest voorstellen, anderzijds zorgde R. Fockedeij

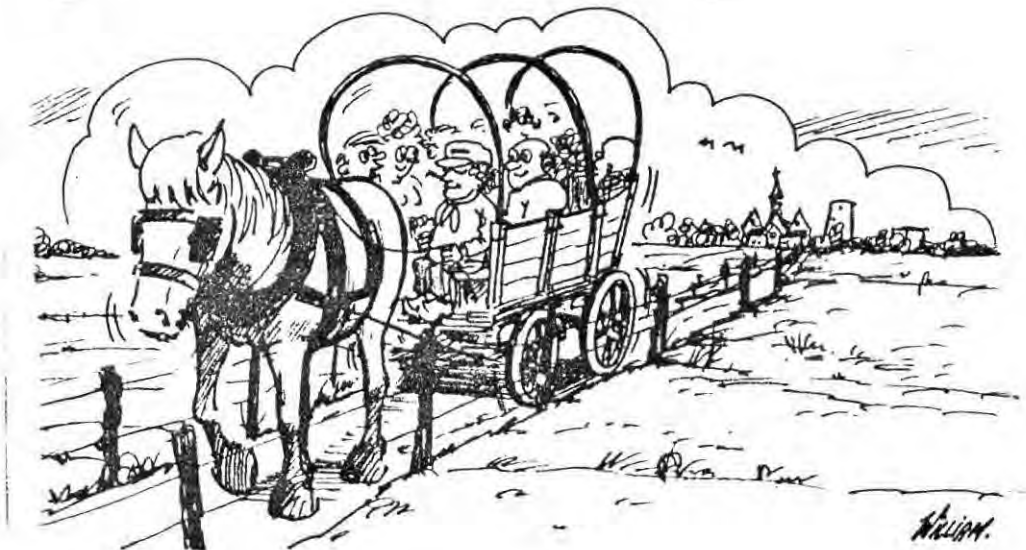
voor heerlijke oliebolletjes, die menige hongerige maag gevuld hebben.

Wat gebeurt er in de toekomst ? Eerst en vooral hebben wij onze tentoonstelling. Deze gaat door onder de titel "Steense Kunstenaars". Het is onze bedoeling om een aantal kunstwerken te tonen die ofwel handelen over Stene ofwel door Stenenaars werden gemaakt. De tentoonstelling zal doorgaan in de Ridderzaal van het Vossenhol, en te bezoeken zijn op 31 oktober en op 1 en 2 november.

Naar jaarlijkse gewoonte willen wij ter gelegenheid van "zieltjesdag" een pannekoeken-avond inrichten ; deze zal doorgaan op dinsdag 10 november om 20 uur in het Vossenhol, deelname 100 fr.

Wij hopen U en Uw familie van ganser harte te mogen verwelkomen op deze activiteiten. Uw aanwezigheid is een niet te onderschatten steun aan de Heemkundige Kring van Stene.

Paul Vandewalle
Voorzitter.

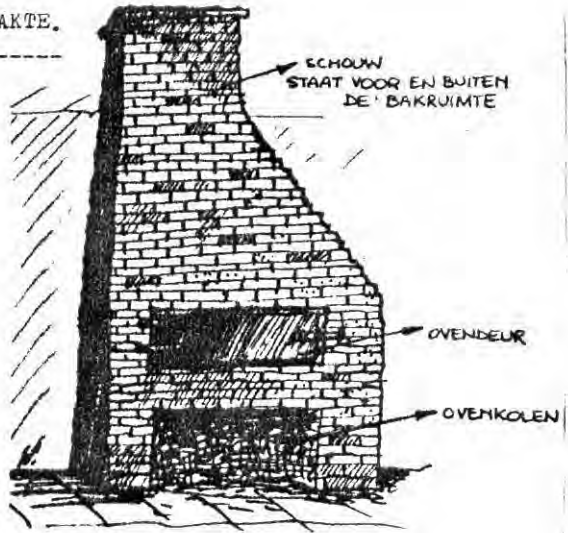

OUDE GEBRUIKEN

HOE MEN VROEGER BROOD BAKTE.

Eerst gaan we de oude oven eens van dichtbij bekijken.

De oven is geheel gebouwd uit bakstenen. (Ovenstenen of vuurvaste stenen)

Verbruiksmiddelen

Nu gaan we de oven opwarmen. De mensen bij ons gebruikten daarvoor meestal wilgentakken, in de vlasstreek gebruikte men vlaslenen (het hout-gedeelte). Daartoe werden ook kappingen gebruikt, d.i. loofafval van houtbewerking, bv. van schaven, kappen enz...

Gedurende de opwarming van de oven gaan we de bereiding van de deeg eens bespreken.

We gieten in de reingemaakte trog het meel, ook bloem genaamd. Parwemeel in lauw water opgelost, samen met gist, met de bloem mengen. Soms wordt er ook weleens vet en een snuifje zout toegevoegd. Wanneer alles goed geknead is laat men het deeg rusten en rijzen op een warme en tochtvrije plaats. Na een poosje wordt alles terug geknead en in gelijke stukken verdeelt. Ieder deel moet een brood worden.

Ze laten dan het deeg terug rijzen.

Nu gaan we terug naar onze bakoven om te zien of de oven al op temperatuur is, maar hoe?

Wel, eerst kijken we of de stenen in de oven al wit getrokken zijn, en wanneer men er een weinig bloem in gooit, of deze onmiddellijk bruin wordt. Als dit zo is, trekt men nu de assen (lekkerskolen of houtskool) uit de oven. Dit gebeurt door middel van een loutte. Zo valt alles in een metalen bak, juist onder de schoof.

Nu nog het binnenste van de oven reinigen met een natte doek, en klaar is kees. De lichtjes gerezen stukken deeg worden nu met de pook in de oven geschoven naast elkaar. De deur dicht en na ongeveer één uur worden de broden uit de oven gehaald, om ze in de broodrekken te laten afkoelen.

Ons broodje is gebakken, en nu maar smakelijk opeten !

AN DEVOS.

ZIELTJESAVOND

DIT DOOR DE HEEMKRING INGERICHTE TRADITIONELE

FANNEKOEKENFESTIJS GAAT DOOR OP

DINSDAG 10 NOVEMBER 81 OM 20 U. IN 'T VOSSENHOL

DEELNAME IN DE ONKOSTEN : 100 F / PERSOON

VAN HANTE WELKOM !

Halfweg,
Ter Duinen en Ter Doest,
het platte land,
waar eens
het brakke water
voor de pater
wijken moest;
God's hand,
die slikke en schorre,
meest voor meest,
de voet
met zande en korre,
bevrijdde
van d'ellende der getijde ;
mijn dorp
op nog geen worp

van duin, van strand,
van de hoogwaterstand.
Vergeten dijk,
verloren wijk,
geboren zijt gij om te kwijnen,
en in de grootstad te verdwijnen
Uw greep
die stad de hoogte in kneep
is lam,
is tam,
is overmand,
is weggebrand,
Uw eigenheid
weleer
wordt nu verleden tijd
en dat doet zeer.

Halfweg
het Vrije en de Katteie,
het vlakke land
van honderde gemeten
tot schubbe klei gereten;
het dampend paard
dat knikkend in de voren staart.
de boerderijen
als witte gevelrijen
met diepgezonken daken
die net de grond niet raken;
een zee van goud
dat meewiegt in de wind;
de eend
die telkens weer zijn weg vindt
in de duisternis

naar plassen kroes en lis :
het zingen van de melk
in volle teugen,
die recht in zinken emmers streult ;
de rijpgeveleesde zugen,
de hond die aan de leiband zeult ;
de zure lucht
die stedeling zo ducht ;
de boer, hij ploegte voort,
zoals het hoort,
zijn veld
waarop hij is gesteld ;
zijn vee,
zijn lust,
zijn vree,
zijn zielerust.

Halfweg
verschijnen en verdwijnen,
waar pijlers noch pilonen
diep in de hemel tronen ;
de horizon geen einde kent,
waar wilg zich naar het oosten wendt ;
waar nog de kogeldistel groeit
en bloeit
voor vandelparen
die herfst
in droge ruikers garen.
Gewonnen land,
waar riet u welkom staat te buigen,
het kalf de koe staat leeg te zuigen ;
de meeuw diep in de beemden schuilt
als stormwind door de vlakke huilt.

waar oost en west
nog in één blik te vangen is ;
de stilte rest
die uit de stad gebannen is ;
waar paardestaart de grachten siert,
de zwaluw door de stallen giert
en hazen en konijnen
diep in hun pijp verdwijnen ;
waar de libellen
de dobbers van de vissers kwellen ;
de reigers staan te dromen
of van een verre vlucht bekomen ;
waar mieren t'al vertieren
en vinken
kerselaars verminken.

Halfweg
de toekomst en verleden,
gespaard in luttel straten,
meestal terzij gelaten ;
herinneringen
die in het heden dringen.
Verscholen staat uw molen
naar zijn herstel te trachten,
de wieken door de tijd gestolen ;
de wallen en de grachten,
in averij,
omarmen nog de pastorij,
waar eens "Het Steen" de inval weerde
van de vreemdeling
die gawe en goed van sterfeling
begeerde

En gij Sint Anna kerk,
uw steen en uw arduin
herrezen uit de puin
van een nog ouder werk,
eens door de golven
en het slijk bedolven ;
uw glassebrande ramen
die licht in duizend kleuren paarden ;
uw blanke muren
die zeut en zilt en tijd verduren ;
God's heim
waar ik als mens
nog naar de Here wens
die nog een bloem laat bloeien,
die nog het groen laat groeien,
die nog het graan laat waaien,
die nog de haan laat kraaien,
die nog de mens
als mens
zijn weg laat gaan.

INBOEDEL SINT ANNA KERK

KERK SINT-ANNA

Het gotische kerkje met drie ongelijke heuken onder drie daken, met een dakruiter boven de middenbeuk en met een aangebouwd voorportaal van 1846 dateert grotendeels van 1625 (o.m. volgens jaarcijfer op de westgevel van de noordelijke zijbeuk). Het werd een tweede maal gerestaureerd in 1775. De zuidelijke zijbeuk dateert van de vijftiende of zestiende eeuw. De toren werd hersteld in 1748 en 1908. Het interieur werd vermoedelijk rond 1846 met stucwerk bekleed.

EXTERIEUR

Alg. gezicht N. (B 59733'44; M 24763'68), O. (B 59734'44), Z.-O. (B 59735'44), W. (B 59732'44; M 24763'68).

INTERIEUR

Alg. gezicht naar het koor (B 59736'44; M 24744'68), naar het doksaal (B 59737'44), naar zijaltaar N. (B 59739'44; M 24769'68).

ALTAAR

ALTAAR, Dienst-, paneel afk. van de communiebank voorstellend het Offer van Brood en Wijn, 1763-1768, hout (M 24753'68).

ALTAAR, Zij-, N., portiekaltaar toegewijd aan O.-L.-Vrouw, in nis van attiek beeld van St.-Anna-te-Drieën, op altaartafel Lam van de Apocalypsis, 1e h. XIXe, geschilderd en verguld hout (B 59740'44).

ALTAAR, Hoofd-, portiekaltaar toegewijd aan de H. Anna, bekroond met Oog Gods, op altaartafel buste van H. Anna in medaillon, op deurtje van tabernakel Hostiedragende Kelk, op deurtje van de kamer Lam van de Apocalypsis, 1e h. XIXe, Lod. XVI, geschilderd en verguld hout (B 59738'44); detail: altaartafel en tabernakel (M 24752'68).

ALTAAR, Zij-, Z., portiekaltaar toegewijd aan de H. Wilibrordus, in nis van attiek beeld van de heilige, op tombe, o. altaartafel, buste van de H. Apollonia in medaillon, 1e h. XIXe, geschilderd en verguld hout (M 24755'68).

BIECHTSTOEL

(1 van 2), met boven middendak buste van de H. Petrus, ca. 1800, hout, buste verguld (M 24757'68).

COMMUNIEBANK

Twee kleinere zijpanelen en groot middenpaneel met voorstelling van Hostiedragende Kelk, 1763-1768, gedeeltelijk verguld hout (B 59746'44).

CULTUSOBJECT

CHRISMATORIUM met eigendomsinscr. van de kerk, h. XIXe, zilver, h. 18 (M 24766'68).

CRIBRIS, XIXe, zilver, h. 32 (niet gefotografeerd).

KELK, met eigendomsinscr. van de kerk, XIXe, zilver, h. ca. 30 (?) (M 24767'68).

PAK door Jan Husman, met voorstelling van de Rust op de Vlucht naar Egypte: de Wonderbare Palmhoorn neigt zich voor de H. Familie, één merk: huisje, ca. 1623, zilver, 9 x 6 (M 24771'68).

REIJSKOUDELDER in de vorm van een sarcofaag, met buste van de H. Apollonia, 1e h. XIXe, gepolychr. en verguld hout (M 24756'68) (cf. ook TABERNAKEL, BALDAKIJN (EN TROONHEMEL)).

DECORATIE

LAMBRIZERING, Koor-, N., 3e kw. XVIIIe (1763-1768), hout (B 59744'44) (cf. ook KOORGESTOELTEN).

NIS, in de vorm van een portiek met voorstelling van ambachten (?), met beeld van Zegenende Christus tussen twee engeltjes, XVIIIe, geschilderd en verguld hout, h. 270 (M 24748'68).

DOKSAAL

balustrade, ca. 1846 (?), hout (M 24745'68) (cf. ook KLANK, ORGEL).

DOOPVONT

door J. A. Devriese, van Oostende, XIXe, wit marmer, deksel in koper, tot h. 137, h. kuip 107 (M 24758'68).

GRAFMONUMENT

Grafsteen van pastoor Jozef Aloïsius Hyacinthus Guistelus Gezelle, broer van Guido Gezelle († 1903), arduin (M 24770'68).

KAST

MIDDEFAST, XVIIIe of XIXe, hout (M 24759'68).

KLANK

Klok door G. Slegers-Cauard, van Tellin, 1935 (volgens opschrift), brons (niet meer ter plaatse) (A 55548'41).

ORGEL, geschenken door lid van de familie Merghelynck, kasteelheer van Belegem, 1846 (?), hout (M 24745'68) (cf. ook DOKSAAL).

KOORGESTOFIJTE

(2); 1763-1768, gedeeltelijk verguld hout - met op voorzijde van de knielbank (Z.), bustes van de HH. Mattheüs en Marcus met hun attribut (B 59743'44). (N.), bustes van de HH. Johannes en Lucas met hun attribut (B 59744'44) (cf. ook DECORATIE, LAMBRUIZING N.V.); detail van de zijant (N.) met buste van de H. Petrus (B 59745'44).

PREEKSTOEL

op de panelen van de kuip bustes van de H. Willibrordus en O.-L.-Vrouw, op het muurstuk buste van de H. Anna, in cartouche, klankbord bekrond met Oog Gods in driehoek, wolken- en stralenkrans, 1763-1768, gedeeltelijk verguld en geschilderd hout (B 59747'44 : M 24754'68).

SCHILDERIJ

door E. Lacroix, van Oostende, Opvoeding van Maria - Elizabeth verklaart Maria de H. Schrift, 2e h. xviii, doek, 163 x 123 (B 59741'44)

door E. Lacroix, van Oostende, Geboorte van Jezus, 2e h. xviii, doek, 171 x 133 (B 59742'44)

Vlaamse School, Calvarie met Maria Magdalena, xviie paneel, ca. 150 x 110 (M 24746'68)

Vlaamse School, Jezus breekt het brood met de Emmaüsgangers, xviii, doek, ca. 95 x 100 (M 24750'68)

Pieter, copie naar pelijksnig schilderij van Anton Van Dyck, in de Pinacothek van München, van 1634, xviii, paneel, ca. 75 x 105 (M 24741'68)

Pieter, xviie, doek, ca. 110 x 75 (M 24747'68)

SCULPTUUR

Beeld, St. Anne-Deuren, xviii, gepolychr. hout (M 24745'68) (cf. ook KLANK, ORGEL)

Buste van de H. Andreas op sokkel, xviii, geschilderd hout, h. 86 (M 24762'65)

Buste van de H. Barbara op sokkel, xviii, geschilderd hout, h. 86 (M 24761'68)

Medaillon met Jezus aan het kruis, 2e h. xviii, gestaudeerd, hout, grisailleschildering, diam. ca. 50 (M 24768'68)

Beeld (est.), door het atelier van Obermann-jean, Jezus aan het kruis, xixe (7), licht gefleurd en gevernist hout, h. Christus ca. 250 (M 24765'68)

TABERNAKEL

BALDAKIJN (EN THOONHEMEL), b. xixe, geschilderd hout, h. 110 (M 24756'68) (cf. ook CULTUSOBJECT, RIJKSHOUWER)

TAFEL

CREDENSTAFEL met H. Geest in de gedaante van een duif, b. xixe, gepolychr. hout (M 24760'68)

TEXTIEL

GEKLEED BEELD, O.-L.-Vrouw met Kind, xixe, gepolychr. hout, h. ca. 100 (M 24749'68)

Opgezocht door L. Devlam.

TENTOONSTELLING STEENSE SCHILDERS

IN DE RIDDERZAAL VAN GASTHOF HET VOSENHOL TE STENE - DORP.

DEZE TENTOONSTELLING GAAT DOOR VAN

ZATERDAG 31 OKTOBER TOT EN MET MAANDAG 2 NOVEMBER 1981.

TELKENS VAN 9U. TOT 12U. EN VAN 14U. TOT 18U.

U BENT HARTELIJK WELKOM !

RIJENWIJZEN BIJ EEN OUDE STEEN (gevonden onder het Hoordaltaar)

Eind Juli 81 ging ik op speurtocht in de kerk van Stone, Dok onder het altaar gekropen, Spinnewebben belemmerden de doortocht, maar uiteindelijk was het resultaat fantastisch, en wijst in de richting 1250-1350.

De voornaamste vondsten waren: 2 dichtgemetselde deuren in de noorderhoek de altaar dichtgemetselde ramen, een "moeffebaksteen", een rondsteeffsteen van de noordraamomlijcting, en een geprofileerd stuk steen van het noorderbuisraam, evenals een oude vloertegel 15 x 15 cm grot.

Deze steen, 4,5 cm dikte, werd gebouwd en gereinigd op 5 augustus, en het rassen op sprong beide zijden een gekopt kruis, gelijkbenig, en verbruand naar de uiteinden toe. Mijn mening is dit ook helpt de kerk te dateren.

De e ordinaire steen, op het eerste zicht van weinig waarde, werd een belangrijk stuk: De steen is kegelvormig in de dikte, wat wijst op een verwoording met het doel, de nasden bij verwerking dunner te maken.

Op de breeste zijde, de zijde bedoeld als zichtzijde, meet het kruis 4-10 x 10 cm op de onderzijde: 7 x 7 cm. De steen, gebakken steen zijnde, wijst op de tijd dat het Doornikse natuursteen in onze streken nog onbekend was, want anders zou die belangrijke steen in natuursteen uitgevoerd zijn geworden. De jaren 1200 dus. Baksteen werd door de kerk aanvankelijk beschouwd als minderwaardig materiaal. Toen men op de duur toch kerken in baksteen begon te bouwen, werd uitdrukkelijk gesteld dat de "altaarsteen" een natuursteen moest zijn, een voorschrift dat sindsdien de eeuwen heeft getrotseerd.

137:20

Evenwel is de bovenzijde van deze steen voorzien van enkele lagen witse l. De materie wijst op aarde, niet afkomstig van onze streken, aangezien onze aarde geelbakkend is, en de materie van de steen is helrode pannenaarde.

De steen, baksteen zijnde, wijst dus op de tijd, dat natuursteen een in onze streken een onbekend of onbetselbaar materiaal was. Dit steunt mijn theorie tenvolgende oudste delen van de kerk dateren 1250 tot 1350.

Dit wordt nog meer gestaafd door de afgebeelde kruisvormen, welke trader uitlopend zijn naar de uiteinden toe, wat wijst op de richting van de tempeliers, de orde van Malta ... begintijd 1137, het einde van de tempeliers: 1312, want dan werd de orde afgeschaft, en de gouderen overgemaakt aan de Hospitaalridders - St Janridders van Malta

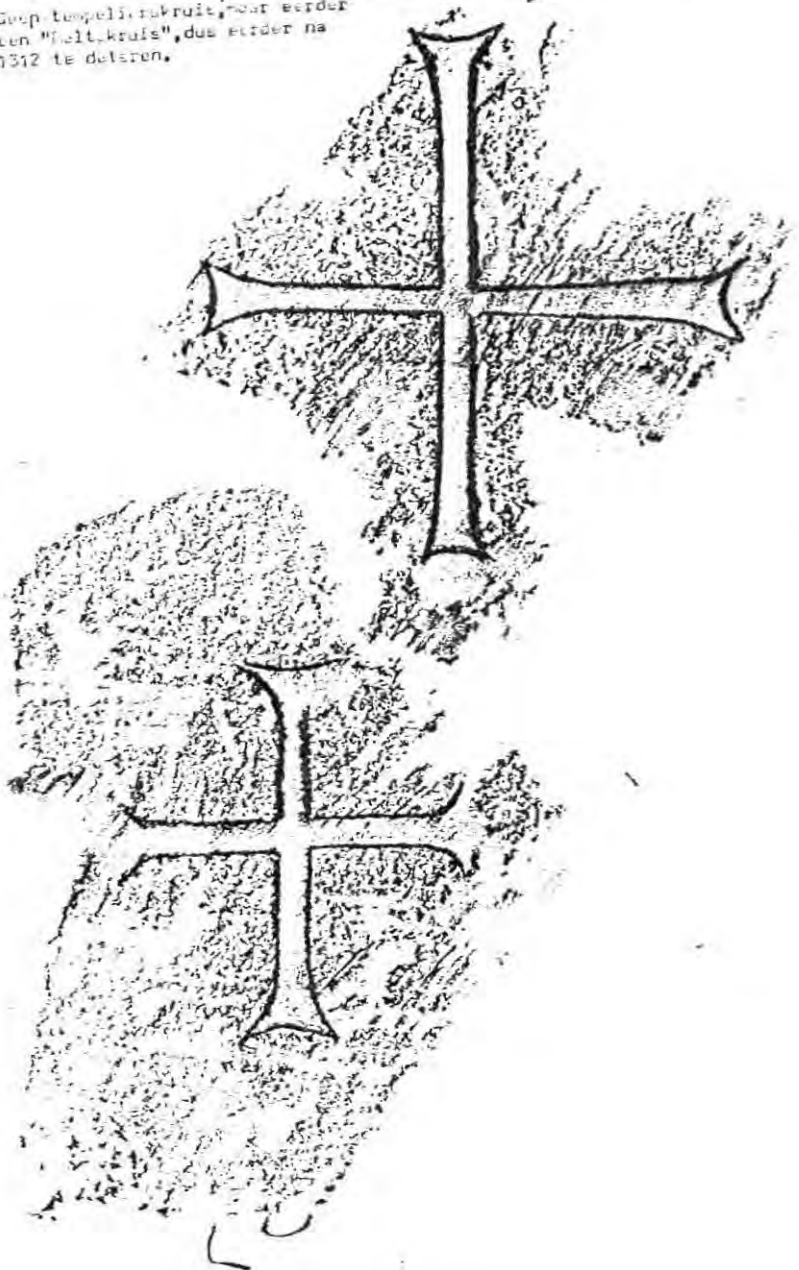
Volgens mijn bescheiden mening wijst de vindplaats het doel aan. Het kan een putdekseltje geweest zijn. Achter de altaren, wanneer deze nog van de muur afstonden, was er een putje, waarin het water van de handwassing, en de reiniging van de heilige vaten aan de arde werd toevertrouwd. Dit is mogelijks het dekseltje van dit putje... De kruisen op beide zijden wijzen ook in die richting; de kegelvorm ook. Verder onderzoek zal mogelijks meer licht in deze zaak brengen, en ideeën van anderen zijn steeds welkom.

Ook dit stuk wijst dus in de richting 1250-1350 door mij aanzien als de periode van de bouw van het eerste deel van de kerk, anders zou die steen in natuursteen geweest zijn. In dezelfde aard uitgevoerde stenen, vinden we terug in het museum van de abdij van Koksijde... ook dat wijst in die richting.

Verder onderzoek, onder de altaren, en in de kerk kunnen dus nog meer belangrijke aanwijzingen geven.

De in poliers hadden een t gelbakkerij te Slype en te Gistel,
welke in 1617 verlieten des.(51:54) werd deze steen daar gezekt?

Geop tempelkruis; door eerder
ten "vult.kruis", dus eerder na
1312 te detsen.

DE KERK VAN STENE.

Waarlijk kan ik woenemen, dat de kerk uit 1625 zou zijn. Zeker kan ik u nveerden, dat de verbouwing uit die tijd stamt, te meer de studie daarvoor gemaakt door L. P. Vandewalle, voorzitter van het Schorre te Stene. Aangenomen dat deze studie éen van de laatste verbouwingen betreft, zal ik hier trachten na te gaan: wie, wat, waar? de oorsprong van de kerk. Dit aen de hand van alle mogelijke bouwstijl- en bouwkunstgegevens.

Daer toe zie ik heel graag reacties tegemoet, en zelfs reacties welke mijn visie fout verklaren; immers dan, en enkel dan, zal er een botsing van gedachten gebeuren, waarvan het uiteindelijke resultaat de heemkunde van de kerk van Stene zal langzame komen.

Van a nial kerken bezitten nog oude gedetaillees, en stammen uit de door mij bedoelde periode: 1250-1350. We halen hier L. Devlitcher aan: (203:99) Aarsele: +1250; Brugge: begijnhof: +1245; Brugge Dominicanen: 1300-1325; Brugge O.L.Vrouw: 1225-1250; Brugge St Gilles: 1240; Brugge St Jacobs: 1250; Brugge St Salvator: 1250-1300; Brugge St Walburga: 1240; Damme: 1220-1250; Hulst toren: 1250; Hoekse: 1270-1280; Ieper: 1221-1280; Koksijde: 1214-1262; Lissewege: 1225-1250; Moere: toren: 1300; Nieuwpoort: O.L.V.: 1300-1325; Stalville: 1250; Varsenare: 1225; Wenduine na 1250; Westkapelle na 1250; Wulpen: rond 1250; Zande: 1200-1225; Zandvoorde: 1275-1250. Al deze data zijn te nemen met een min of meermarge.

In de 13^e eeuw bestaat het meest voorkomend type van West-Vlaanse kerk uit een basilicale driebeukige benedenkerk, met gevel- of vieringtoren. Voor de bedaking kan het zadeldak a ngewend worden. Vele kruisvormige kerken werden tijdens de beroerten der 16^e eeuw zo geteisterd, dat de beuken of koren later moesten gesloopt worden.

In Vlaanderen gaf men de voorkeur aan houten tongewelven, typisch voor de Dooftikse parochiekerken. Er bestaat wel een gelijkenis tussen Sint Brice en Vlaanderen door het inschrijven van de gewelfkeppen der drie beuken onder drie verschillende zadeldaken.

Nag aanknopend met de Romaanse traditie zijn vele koren vlak afgesloten. In Henegouwen wordt voor landelijke kerkjes in de 13^e eeuw meestal een vlakke koorafsluiting gebruikt. Ook St Brice te Doornik was ten Oosten rechtlijnig afgemuurd; ook Damme en O.L.V. Nieuwpoort is voorzien van vlakke oostgevels. In de Dominicanerkerk te Brugge waren de koren drie zijdig gesloten. Bij de polygonale koren slaan de steunberen op het fokpunt van de muurvlakken.

In de Westvlaamse romaanse bouwkunst komt de spitsboog niet voor; Pas na 1220 worden spitsbogen algemeen a ngewend voor het afdekken van doorgangen in het koor, het transept en de benedenkerk, evenals voor de vensters, portalen, galmgaten en blindnissen; toch wordt de rondboog nog meer nade gebruikt. Gedrukte rondbogen treffen we aan te Kortrijk en O.L.V. te Brugge.

Buiten de natuursteen werd vanaf 1200 meer en meer baksteen a ngewend. In Friesland reeds in de 2^e helft der 12^e eeuw. Op het einde van de 12^e eeuw reikte de invloed van de gotiek tot in Doornik. Het is rond die jaren dat de invloed van de gotiek ook in West Vlaanderen begint door te dringen. De bloeitijd van de Normandische school ligt in de 2^e helft der 11^e eeuw. In de grote kerken worden de muren doorbroken en de wanden meer opengewerkt. De bakstenen hallekerk kende vanaf de 14^e eeuw een ongemeene verspreiding, speciaal in het W. van het graafschap; meestal gaat er een geveltoren mede gepaard, soms een middentoren.

Dit is het kerktype dat W. Vl gedurende eeuwen zal beheersen.

V.f.

ROET BOUWMATERIAAL:

Voor de Romaanse bouwkunst kunnen we vermelden dat: In de kastelenij Brugge en in het N. van de kastelenij Kortrijk werd vooral veldsteen aangewend, meestal afkomstig uit de omstreken van Westker, (vrijsgroen grint): Brugge, Dudzele, Ettelgem, Snellegem, Oostkamp, Westker, Tichout, Koolskamp, Pitter en Zuienkerke. In het ZW van de kastelenij Brugge, rond Vladslo, Werken en Eesen neemt het gebruik van veldsteen af; daar wordt deze verdrongen door ijzersteen. Het wordt verder aangetroffen in de kastelenijen van Ieper en Veurne, en natuurlijk in de kastelenij Kortrijk. Donkerrood van kleur en doorgaans kleiner dan veldsteen, is de ijzersteen voornamelijk afkomstig van de Pannenberg, de Gelsberg, en uit de omstreken van Kessel. Uit deze bouwstoffen zijn getrokken kerken te Veurne, Ieper, Bulveringem, Haringe, Reningelst, Oostouter, Meesen, Batou, Neerwaasten, Geluwe, Passchendale, Izenberge. Het is heel natuurlijk dat de Doornikse steen in de Z.O. hoek van B. Vlaanderen in grote hoeveelheid voorkomt: St Denijs, Waarmaerde, Kaster, Anzegem, Vichte, Daerlijk en Harelbeke.

200:279

Stene was verstoken van alle natuurlijke bouwmaterialen. In nagenoeg de Romaanse tijd waren er geen kerken, de monniken waren nog aan de Inpelderingen bezig. Wanneer we de kaart van Broeder Firmin bezien aangaande de Romaanse kerken, merken we op, dat de driehoek gevormd door Lillois, Ettelgem-Lichtegeem en De Panne geen enkele Romaanse kerk bezit. Rond 1200 wordt de baksteenbouw in voege gebracht, en dit zal het bouw-materiaal voor de streek bij uitstek vormen.

Is is dus heel weinig kans om te Stene natuurlijk bouwmateriaal te zien gebruiken in die periode, daar de transportproblemen groot, en de kosten daar waren, natuurlijke waterwegen waren ook een noodzaak voor het vervoer.

Hetzelfde gebeurde in Friesland: tot 1200 werd er aangevoerde tufsteen gebruikt, daarna baksteen.

Hoe verder men zich van Doornik verwijderd, hoe meer de baksteen de plaats van de Doornikse steen inneemt. Dit gebeurt eerst voor het op-gaand muurwerk, later voor de bogen en vensters. In het begin waren de kerken kerken immers zeer eenvoudig en haast niet versierd. Door de invloed van de Scheldegotiek en de Franse vroeggotiek worden stilaan ook flankerzuiltjes, geprofileerde bogen en zelfs kleine kapiteltjes van leisteen gemaakt (Lissewege, Lo, Danne).

203:97

De huidige middenbeuk van de St Elooiskerk te St Eloois-Vijve is een enig overblijfsel van een eenbeukige kerk uit de 13^e eeuw. De toren is opgebouwd met baksteen $23/24 \times 11/11,5 \times 5 \text{ cm}$, en dateert uit de 14^e eeuw.

203:10

Het vierde verdiep van de toren van Sint Salvator te Brugge is gemetseld in baksteen van $0,20 \times 0,095 \times 0,05$ die dan ook wijzen op vermoed. 15^e E. Lichte en poreuze tufsteen, bruingrijs van kleur, aan sommige kerken gebruikt is afkomstig uit het Rijnsland.

206:61

203:17

LYNCHIGE KERK IN OORSPRONG 7 HALLENKERK?

Zo zeldzaam de eenbeukige romaanse kerken in de zuidelijke bisdommen zijn, zo veelvuldig komen zij voor in het oude bisdom Utrecht. Vergeten we daarbij niet, dat Willibrordus als bisschop van Utrecht is gekerstend vanaf 695. Heeft dit invloed gehad op de kerk van Steene?

195:145

196:125

De hoger aangehaalde tegenstelling, zal men moeten zien als een geografische tegenstelling. Engelwijfied toch zal er een tijd geweest zijn, dat de éénbeukige dorpskerk overal een gewoon verschijnsel was. Velerlei oorzaken zullen er toe hebben bijgedragen dat in sommige gewesten de verandering van de eenbeukige romaanse kerken door andere veel verder, mogelijk ook veel eerder op gang is gekomen dan elders. Wat de verdeling van de bestaande eenbeukige romaanse kerken over het uitgestrekte gebied van het middelouwe bisdom Utrecht aangaat, deze is nogal ongelijk. In het voormalige graafschap Holland ZIJN ZIJ MEEST ALLE TE VINDEN LANGS DE BINNENZIJDE VAN DE DUINEN. In Zeeland ontbreken zij geheel en al. In de provincie Utrecht zijn zij zeldzaam. In het oude hertogdom Gelderland komen er nogal wat voor, maar in veel gevallen is er van de oude éénbeukige kerk bij latere verbouwingen alleen maar de romaanse toren bewaard gebleven.

195:145

In grote lijnen komt dit dus overeen met de eerste kloostersichtingen in de Nederlanden (7e eeuw) (zie 170, en 7e eeuw).

nvdr

In Friesland, Groningen en Holland gaat men tegen het einde van de 12e eeuw allengs meer over tot het produceren en verwerken van baksteen.

199:145

Te Theux, in het oude bisdom Luik, niet ver van Spa, bestaat er nog een romaanse hallenkerk. Van de driedellige kerkhof zijn de beide lange muren en de westgevel nog voorhanden. De rechthoek binnen de romaanse muren meet ongeveer 28,30 bij 14,20. Nvd: de zijbeukenbreedte bedraagt ongeveer 1/2 van de middenbeukenbreedte. Dit is niet het geval te Steene, waar in grote lijnen, iedere beuk nagenoeg even breed is.

195:79

De pijlers te Theux zijn vierkantig en rechthoekig in doorsnede. Ook zijn er geen zichtbare basementen meer, mogelijk gevolg van de verhoging van het vloerpeil.

nvdr

In Steene is ook het vloerpeil verhoogd geworden, en daardoor mogelijke zouden de basementen niet meer zichtbaar zijn.

199:79

Als voorlopig besluit wil ik hier aannemen, dat de kerk geen hallenkerk in oorsprong is geweest, maar wel een eenbeukige kerk, welke door de eeuwen heen verbouwd, gewijzigd en aangepast is geworden.

In Vlaanderen is geen enkel bakstenen gebouw bekend, dat vóór 1200 werd opgericht. De oudste bakstenen kerken uit Friesland, Noord-Duitsland en Denemarken werden rond 1150 aangevat. Dit kan verwondering wekken. In Vlaanderen waren dezelfde kloosterorden actief als in het Noorden, en bovendien waren onze streken cultureel verder ontwikkeld dan Friesland, Denemarken en het "Gostland". Dat baksteen toch pas een halve eeuw later aan bod komt, ligt waarschijnlijk aan het feit dat natuursteen er relatief gemakkelijker te krijgen was.

137:16

Als datum moeten we vooropstellen circa 1250-1300.

De Brucourt geeft de overzigt: "Noordkant is romaans, ten onrechte gotische stijl genoemd. De Zuidkant hoort eerder toe aan het overgangstijdvak (1350) De zuidkant werd rond 1334 gebouwd". Dit kan ik tot nog toe niet aannemen. Volgens mij, is de noordkant de oudste beuk, welke ik 1250-1300 zou dateren; niet romaans, maar gotisch; immers we treffen aan de buitenzijden de spitsbogen aan, welke door de verbouwing aan de binnenzijde romaans zijn. ANNALECTA: 199-198-137-6

1:31

63:306
 1800 Romaanse bouwkunst, is de bouwkunst die zich sinds +950 ontwikkelde. Ook soms "Norman" genoemd, naar de Normandiërs die reeds vóór 1055 overdroegen. De basilicale pijler-of-sfeerbetrekkende in kruisvorm is het gewone kerktipe van deze tijd. Decoratieve kenmerken zijn de tussen muurlinzen en gewelven rondboogfriezen en de rondboogfriezen langs daklijsten en torengeledingen. Een en ander, ook de overspanning der vensters gaf aanleiding tot de benaming "rondboogstijl".

1° PERIODE: Hoofden overzoldering en overkapping.

2° PERIODE: Ontwikkeling daarvan verschillt naargelang van de intrede van de steunbevestiging in delen van Frankrijk reeds begin 11° C.

3° PERIODE: De late Romaanse periode kenmerkt zich door gedurfd brugbouw, minder geslotenheid van het murenwerk, rijke portaalsculptuur, opnemng van de toren in het kerklichte m. SPITSBOOG EN RIBBEN ONDER HET GEWELF, ZIJ ZET ZICH HIER EN DAAR TOT DIEP IN DE 13° VOERT, IN HET OOSTEN VAN FRANKRIJK IS ZIJ ECHTER AL KORT NA 1100 TEN EINDE.

1170 Van de volgende stijlperiode uit beschouwd bevat zij dus antieke elementen, weshalve de soms nog wel gebezigde betiteling: "OVERGANGSSTIJL"

63:157
 Gotiek is de bouwkunst die zich reeds begin 12° eeuw in W. Europa uit de Romaanse bouwkunst ontplooid in lle-de-France, Picardië, Normandië en Champagne. Het stelsel der overhoorst: kruisribgewelf samen met spitsbogen, steunberen en lichtbogen. SOMMIGEN LATEN DE GOTISCHE BOUWKUNST REEDS CA 1170 BEGINNEN. (OVERGANGSSTIJL)

1° PERIODE: Vroege gotiek: uitbreiding van de stijl over Europa.

1700 2° PERIODE: Hoge gotiek: (12° eeuw tot +1350): Nog meer muuropbouw, vensters tot de volle breedte van de muurvakken tussen de steunberen, en nog hoger geboorte van de gewelven.

In de 14° eeuw ziet men alleen straalsgewijs met de passer getrokken lijnenspel; in de 15° en 16° eeuw wordt het werk samengesteld uit 200 vlammen of visblazen; laatgotisch siermotief. 201:44

3° PERIODE: Late gotiek, waarin geheel andere "barokke" vormverlangens besproken aangaande ruimte, bouwdeelen en ornamentiek. 63:382

Een andere indeling is die naar de vorm en vulling der vensterkappen:

FRANSE STIJL: (1200-1300) (1200-1350: Franse traditie) (WP)

De op volgt de: HOOG GOTISCHE STIJL: ca 1250 tot +1400. 63:297

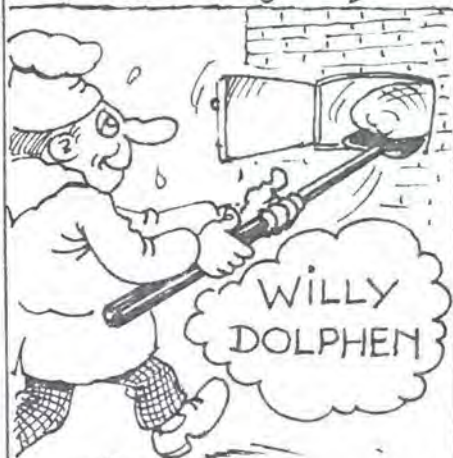
RAYONNANT: (1300-1400) de gebruikelijke boog is de gelijkzijdige spitsboog; 1250-1400: Franse traditie (WP). 63:297

FLANQUANT: (1400-1500). In de laat gotiek wordt het gebruik van het retabelzwaar algemeen (WP). Volgens de Franse traditie: na 1500. (WP). Aan de late gotiek (1400-1500) eigen is de hallekirk met grote breedteontwikkeling, bestaande uit drie of meer gelijkzijdige hoge en brede schepen (Sondergotik) 63:164

Reeds in de 12° eeuw was de gotiek in Engeland doorgedrongen, (Canterbury), in de loop van de 13° eeuw veroverd zij niet zonder strijd met Romaanse tradities de rest van Frankrijk en het overige West Europa. De vroege Eng. gotiek wordt naar haar eigen hoogvorm "lancetstijl" genoemd, en in Normandië heerst ook deze hoogvorm in de 13 en 14° eeuw (1200-1400). 63:68

BAKKERIJ

TORHOUTSTEENWEG, 394,
8400 OOSTENDE
TEL.: 80.37.67

LEO DE VLAM

OOSTENDESTEENWEG, 165,
8000 BRUGGE
TEL. 050 31.6884
DECORATIE-RESTAURATIE
-PLAATSEN VAN ALLE
WEEFSELS EN MUURBEHANG
GORDIJNEN EN RAILS
VLOERBEKLEDING
GARNIEREN VAN
ZETELS; EN...
GESCHENKEN

PANNEKOEKEN-EN WAFELBAKKERIJ VAN "STEENEDORP"

UIT
SYMPATHIE